

Staal 2 en de nieuwe kerndoelen Nederlands

Staal 2 Taal sluit volledig aan bij de nieuwe kerndoelen. Leerlingen ontwikkelen zich tot taalcompetente burgers, waarbij communicatie centraal staat. De domeinen woordenschat, taalbeschouwing, schrijven, spreken, luisteren en lezen (tekstbegrip) worden in samenhang aangeboden en versterken elkaar. Daarnaast is er aandacht voor burgerschap en digitale geletterdheid. Ook biedt *Staal 2* Taal veel mogelijkheden om thema's te koppelen aan andere vakgebieden.

In dit document laten we per kerndoel zien hoe dit vertaald is in de methode. Daarnaast worden er een aantal voorbeelden gegeven ter illustratie. Dit zijn slechts voorbeelden; de nieuwe kerndoelen zitten geheel verwerkt in alle lessen van de methode.

Staal 2 en de nieuwe kerndoelen Nederlands	1
1 Overkoepelend	3
Kerndoel 1 Taal- en leesomgeving	3
Kerndoel 2 Taal in de leergebieden	4
2 Domein Communicatie	5
Kerndoel 3 Luisteren en lezen met begrip	5
Kerndoel 4 Luisteren en lezen met diep begrip.....	7
Kerndoel 5 Doelgericht spreken en schrijven	9
Kerndoel 6 Creatief taal gebruiken	11
Kerndoel 7 Schrijven om te leren.....	12
Kerndoel 8 Bronnen verkennen	13
Kerndoel 9 Doelgericht gesprekken voeren.....	14
Kerndoel 10 Gesprekken voeren om te leren	16
Kerndoel 11 Reflecteren op taalactiviteiten.....	17
3 Domein Taal	19
Kerndoel 12 Vorm en betekenis beschouwen	19
Kerndoel 13 Spelling, formulering en interpunctie	21
Kerndoel 14 Talige identiteit	23
Kerndoel 15 Taalvariatie en taalverandering	25
4 Domein Literatuur	26
Kerndoel 16 Leesvoorkeur	26
Kerndoel 17 Waarde van literatuur.....	28
Kerndoel 18 Verhalende teksten	30
Kerndoel 19 Literaire genres	32

1 Overkoepelend

Kerdoel 1 Taal- en leesomgeving

Doelzin po

De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving.

Het gaat hierbij om:

- aanbieden van taalactiviteiten in betekenisvolle contexten;
- aanbieden van een veelzijdig en actueel aanbod van jeugdliteratuur binnen een vaste leesroutine;
- aanbieden van kennis en vaardigheden uit het leergebied Nederlands in onderlinge samenhang;
- stimuleren van de leesmotivatie en de durf om te spreken en te schrijven;
- ruimte bieden aan verschillende talen en taalvariëteiten van leerlingen.

Zo stimuleren we dit in *Staal 2*

Staal is thematisch opgebouwd. De themamagazines van *Staal 2* Taal vormen bij uitstek een sterke basis voor een rijke taal- en leesomgeving. De thema's sluiten aan bij de dagelijkse omgeving van kinderen terwijl ze tegelijkertijd nieuwe werelden openen van kennis en inzicht.

Elk themamagazine bevat negen teksten. Bij vijf van deze teksten zijn lessen tekstbegrip beschikbaar. De lessen tekstbegrip bevatten samen een leerdoeldekkend aanbod voor kerndoel 3, 4, 8, 10 en de doelen van domein 4 (Literatuur). De teksten zijn vrijwel allemaal authentiek en vaak afkomstig uit recente of klassieke jeugdliteratuur.

Tijdens de lessen tekstbegrip spreken kinderen klassikaal en in groepjes over de tekst en hun begrip ervan. Ze beluisteren en bevragen wat andere kinderen ervaren hebben en reflecteren daarop. Ook tijdens de kijk-/luisterlessen en de denklessen gebruiken kinderen de kennis en vaardigheden die in andere lessen zijn opgedaan. Elke les en elke tekst vormt zo een stap naar het schrijfproduct waarmee het thema wordt afgerond.

De leerkracht heeft de mogelijkheid om de boeken waar de teksten uitkomen zichtbaar in het lokaal te leggen / uit te lenen aan kinderen en zo ook de ouders te betrekken bij het thema. Met de boekentips uit de rubriek *Lekker lezen* kan het thema extra verrijkt worden. Kinderen met een andere moedertaal of streektaal leren die taal waarderen en in te zetten om het begrip van het Nederlands te versterken en te verrijken.

Kerdoel 2 Taal in de leergebieden

Doelzin po

De school stimuleert de taalontwikkeling van de leerling in alle leergebieden.

Het gaat hierbij om:

- stimuleren van betekenisvolle activiteiten waarin school- en vaktaal en vakspecifieke taalvaardigheden verworven kunnen worden;
- stimuleren van het gebruiken van rijke teksten over inhoudelijke thema's in alle leergebieden;
- stimuleren van taalproductie en interactie in alle leergebieden;
- stimuleren van aandacht voor taalverzorging en taalgebruik in alle leergebieden;
- aanbieden van een schoolbrede set van aanpakken en flexibel inzetbare strategieën bij het ondersteunen van taalactiviteiten in de andere leergebieden.

Zo stimuleren we dit in *Staal 2*

De thema's van *Staal 2* Taal hebben een belangrijke functie: ze geven context en samenhang. Het thema zorgt ervoor dat de taallessen niet op zichzelf staan, maar elkaar versterken en bijdragen aan kennisopbouw. Een prikkelend onderwerp trekt kinderen het thema in en wakkert de nieuwsgierigheid aan. Elk thema is aan minimaal twee leergebieden gelinkt. De pictogrammen op het omslag van elk magazine laten zien met welke leergebieden de thema's te verbinden zijn.

Doordat kinderen aan een inhoudelijk thema werken, worden kennis en taal met elkaar verbonden. De taalactiviteiten zijn er altijd op gericht dat kinderen leren de werkelijkheid te begrijpen, te bespreken en te beschrijven. Ze leren taal die ze nodig hebben, de taalvaardigheden nemen ze op een natuurlijke manier mee in alle leergebieden. Kinderen leren in elk thema dat ze hun taalproduct in een aantal fasen opbouwen. Feedback vragen, controleren en herschrijven maken een vast onderdeel uit van de schrijfroutine. De thema's hebben geen vaste volgorde en zijn zelfs jaargroepoverstijgend in te zetten. Dit maakt het mogelijk om een eigen volgorde te kiezen op basis van de actualiteit of gekoppeld aan een thema uit een van de leergebieden, bijvoorbeeld wereldoriëntatie.

2 Domein Communicatie

Kerdoel 3 Luisteren en lezen met begrip

Doelzin po

De leerling toont begrip van zakelijke en literaire teksten.

Het gaat hierbij om:

- aandachtig luisteren, kijken of aandachtig vloeiend lezen;
- inzetten en uitbreiden van woordenschat, kennis over taal en kennis van de wereld;
- inzetten en uitbreiden van kennis over de vorm van teksten: tekstsoorten, tekststructuren, literaire genres, verteltechnieken;
- beschrijven van perspectieven, communicatieve doelen, publiek, context;
- in eigen woorden weergeven van de hoofd- en bijzaken, de hoofdgedachte en betekenis van een tekst, passend bij het lees- of luisterdoel;
- flexibel toepassen van verschillende aanpakken en begripsverhogende strategieën.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Staal 2 biedt per thema vijf lessen tekstbegrip: twee basislessen (lessen 3 en 8) en drie verdiepingslessen (lessen A, B en C). Bij deze lessen tekstbegrip wordt ook het kijken en luisteren met begrip geoefend doordat alle teksten worden voorgelezen (terwijl kinderen meelesen) en beeld en tekst consequent met elkaar in verband worden gebracht. Door de thematische insteek komt de nieuwe woordenschat in meerdere lessen terug en leren kinderen de nieuwe woorden direct toepassen. Kinderen leren een scala aan tekstsoorten en genres kennen, herkennen en onderscheiden. In alle jaren leren kinderen zich bewust te worden van het doel en perspectief van schrijvers en verbinden ze teksten met andere teksten en de wereld om hen heen. De aanpak is altijd tekstgericht, waarbij kinderen leren zich te uiten over hun leesbeleving en inzicht en hun inzicht te verrijken door kennis te nemen van en te reflecteren op het inzicht van anderen. De kinderen gaan aan de slag met tekstspecifieke opdrachten die altijd een beroep doen op zowel de lagere als de hogere denkvaardigheden (LOTS en HOTS – Lower en Higher Order Thinking Skills).

Voorbeelden

Thema	Lijf (groep 4)	Geen kunst (groep 5)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen informatie over blauwe plekken en onderzoeken manieren om iets te verklaren of uit te leggen.	De kinderen lezen twee teksten over kunstwerken. Ze vergelijken de kunstwerken die beschreven worden en hun betekenis.
Thema	Sport (groep 6)	Ondergronds (groep 6)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen leren feiten en meningen in een tekst herkennen en letten erop hoe de tekst is opgebouwd.	De kinderen lezen en vergelijken twee informatieve teksten over de mol. Ze leren hoe je moet lezen om geschikte informatie te vinden.

Thema	Ruimte (groep 7)	Snelheid (groep 8)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen twee interviews met bekende Nederlandse astronomen. Ze ontdekken dat wetenschappers vaak pioniers zijn op hun vakgebied.	De kinderen lezen een betoog van iemand die voor snel internet is. Ze denken na over de argumenten die deze persoon gebruikt. Ze formuleren hun eigen mening a.d.h.v. het betoog. De gelezen tekst dient tevens als voorbeeld voor de door de kinderen te schrijven tekst.

Kerdoel 4 Luisteren en lezen met diep begrip

Doelzin po

De leerling evalueert en reflecteert op zakelijke en literaire teksten.

Het gaat hierbij om:

- benoemen van inhoudelijke relaties binnen en tussen verschillende teksten;
- herkennen en benoemen van verschillen en overeenkomsten in feiten, meningen en perspectieven;
- benoemen van tegenstrijdige en overeenkomstige inhoud binnen en tussen teksten;
- evalueren van bruikbaarheid en betrouwbaarheid van teksten;
- reflecteren op de waarde, inhoud en vorm van teksten.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Staal 2 biedt per thema vijf lessen tekstbegrip: twee basislessen en drie verdiepingslessen. Bij deze lessen tekstbegrip gaat het ook om kijken en luisteren met begrip.

De teksten in *Staal* zijn authentiek, bevatten rijke taal en meerdere lagen, zodat kinderen door herhaald en verdiepend lezen steeds meer lagen, verbanden en betekenissen ontdekken. Het werken met rijke teksten doet een beroep op de HOTS (Higher Order Thinking Skills). Het is niet nodig of reëel dat kinderen een rijke tekst na één keer lezen direct helemaal begrijpen. Juist het voeren van gesprekken over de tekst en het teruglezen helpen om het tekstbegrip te verdiepen.

Om ervoor te zorgen dat alle kinderen een basaal begrip van de tekst hebben en zo aan de HOTS toekomen, wordt de leerkracht gestimuleerd heel kort een aantal LOTS-vragen (Lower Order Thinking Skills) door te nemen. De antwoorden op LOTS-vragen staan letterlijk in de tekst. Hoe heet de hoofdpersoon? Waar is hij? Deze LOTS-vragen zijn geen doel, maar een opstap naar de HOTS.

In de HOTS-opdrachten wordt ingegaan op feiten en op meningen en perspectieven van schrijvers en personages. Kinderen leren hardop reflecteren op tekstaspecten zoals genre en vorm en op het formuleren van een waardeoordeel op basis van argumenten.

Door de thematische insteek van *Staal* lezen kinderen altijd meerdere teksten over het thema. Die teksten worden in opdrachten (o.a. in verdiepingsles B) vergeleken en ook de leerkracht kan elke willekeurige tekst in het thema in verband brengen met een andere tekst binnen het thema en samen overeenkomsten en verschillen evalueren.

Voorbeelden

Thema	Souvenir (groep 4)	Nacht (groep 5)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een verhaal over herinneringen. Ze leven mee met de hoofdpersonen. Ze ontdekken dat herinneringen soms anders zijn dan hoe het echt was.	De kinderen lezen een verhaal over bang zijn in het donker. Ze letten op woorden en zinnen die een gevoel uitdrukken. Ze vergelijken hoe mensen reageren op bang zijn.

Thema	Feest (groep 6)	Het podium op (groep 7)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een verhaal over een verjaardagsfeest. Ze leren informatie vinden die niet letterlijk in de tekst staat.	De kinderen leren dat je verhalen op verschillende manieren kunt vertellen.
Thema	Hersenen (groep 7)	Virussen (groep 8)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een fragment uit het boek <i>Gozert</i> . Ze leren zich verplaatsen in de hoofdpersonen. Ze onderzoeken wat er werkelijk gebeurt en wat de hoofdpersoon ervaart.	De kinderen vergelijken twee teksten over de pest en onderzoeken het perspectief en de manier van vertellen.

Kerdoel 5 Doelgericht spreken en schrijven

Doelzin po

De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Het gaat hierbij om:

- hanteren van een passende aanpak;
- in eigen woorden verwerken van informatie uit verschillende bronnen tot een gestructureerde tekst met bronvermelding;
- inzetten en uitbreiden van kennis over de vorm van teksten: tekstsoorten, tekststructuren, verteltechnieken;
- schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau met een leesbaar handschrift en typschrift, en verstaanbaar spreken;
- reviseren van de tekst met het oog op doelgerichte communicatie: taalgebruik en taalverzorging.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Van impressie naar expressie, van receptief naar productief: dat is de rode draad van *Staal 2 Taal*. De kinderen werken gedurende het thema toe naar een functioneel eindproduct: een publicatie of een presentatie. Denk aan een spel, een strip, een voice-over of een script. Dat eindproduct wordt altijd gepubliceerd en/of gepresenteerd: kinderen laten het aan elkaar en anderen zien of horen.

Het is een nadrukkelijk uitgangspunt van *Staal* dat elk eindproduct door publiek, bijvoorbeeld klasgenoten, ouders of kinderen uit andere groepen, wordt gelezen, bekeken of gehoord. Een eindproduct maak je namelijk niet voor de juf of de meester. Publiek maakt het creëren van zo'n product functioneel; het werk belandt niet zomaar ergens in een la. Bovendien motiveert het om voor een goed resultaat te zorgen als je weet dat jouw product wordt bekeken.

Staal Taal is zo opgezet dat kinderen eerst input krijgen, voordat er output van hen verlangd wordt. In *Staal* wordt gewerkt volgens het 5-fasenmodel, een didactisch model dat ervoor zorgt dat kinderen alle stappen tot een taalproduct gestructureerd doorlopen. Na een introductie van het thema in de grej van *Staal*, krijgen de kinderen bouwstenen aangereikt en ontwikkelen ze taalvaardigheden die ze nodig hebben om in de laatste lessen een eindproduct te maken. Voordat de kinderen een tekst zelf schrijven hebben ze in het algemeen bij de lessen tekstbegrip een tekst gelezen uit hetzelfde genre. Deze tekst dient als voorbeeldtekst en stimuleert het functioneel herhaald lezen. Stap 4 van het 5-fasenmodel bestaat uit het bespreken en verbeteren van het product, zowel op de inhoudelijke criteria waaraan het product moet voldoen, als op spelling en grammatica.

Voorbeelden

Thema	Kleding (groep 4)	Ziekenhuis (groep 5)
Les	Schrijven	Schrijven
Doel	De kinderen maken een bladzijde voor een modemagazine. Ze beschrijven een outfit en prijzen de outfit aan.	De kinderen maken een boekje met informatie en tips voor kinderen die in het ziekenhuis moeten worden opgenomen.

Thema	Stadssafari (groep 6)	Ondergronds (groep 6)
Les	Schrijven en Toepassen	Schrijven
Doel	De kinderen schrijven een script voor een voice-over bij een dierenfilmpje.	De kinderen kiezen twee onderwerpen en gaan op zoek naar informatie bij die onderwerpen. De kinderen verwerken de informatie in een infographic.
Thema	Op rolletjes (groep 7)	Snelheid (groep 8)
Les	Schrijven	Schrijven
Doel	De kinderen maken een bouwtekening met uitleg van een knikkerbaan. Ze tekenen hun ontwerp en schrijven uitleg bij wat te moeilijk is om te tekenen. Ze zorgen ervoor dat een ander kan begrijpen hoe het ontwerp werkt.	De kinderen schrijven een beschouwing. Ze beschrijven een kwestie vanuit verschillende perspectieven. Ze benoemen voor welke personen de kwestie belangrijk is. Ze benoemen verschillende argumenten voor en tegen en roepen de lezer op om na te denken over de kwestie.

Kerdoel 6 Creatief taal gebruiken

Doelzin po

De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.

Het gaat hierbij om:

- verkennen van creatief taalgebruik van anderen in literaire en zakelijke teksten;
- verwoorden van eigen ideeën, gedachten, ervaringen, gevoelens en fantasieën;
- experimenteren met klanken, woorden, zinnen, literaire genres, taalregels, taalconventies en visuele vormen;
- waarderen van creatief taalgebruik.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Staal heeft grammatica ondergebracht bij de lineaire leerlijn spelling. Dat biedt in *Staal 2* Taal alle ruimte om kinderen bij de lessen taalbeschouwing te laten kennismaken met uiteenlopende taalverschijnselen, zoals formeel en informeel taalgebruik, jargon, woordspelingen, taalgrapjes, figuurlijk taalgebruik en taalverandering. Het magazine laat deze bijzondere taalverschijnselen zien. De kinderen kunnen zich verwonderen en spelen met taal. In het werkboek leren ze de taalverschijnselen te herkennen en ook zelf te gebruiken. De taalverschijnselen in het magazine mogen de kinderen gebruiken als zij hun eindproduct maken. Als zij geïnspireerd zijn, kunnen ze een eigen toepassing bedenken. *Staal* biedt kinderen altijd genoeg voorbeelden om na te doen. Een belangrijk uitgangspunt bij *Staal2* is: van imiteren kun je leren.

In de plusles in het werkboek, die voor elk kind toegankelijk is, kunnen kinderen zich verder verdiepen in het verschijnsel van de basisles of verkennen zij een onderwerp dat er dichtbij ligt. Zij gebruiken gewoon de spread taalbeschouwing in het magazine. Dus geen extra geblader en zoek.

Voorbeelden

Thema	Uitvindingen (groep 4)	Nacht (groep 5)
Les	Taalbeschouwing	Taalbeschouwing en Schrijven
Doel	De kinderen bekijken verschillende cartoons over uitvindingen en ontdekken dat niet iedereen van dezelfde humor houdt.	De kinderen lezen gedichten. Ze ontdekken dat woorden en klanken in gedichten je iets laten voelen, ruiken, zien of horen. Ze passen het toe in eigen gedichten.
Thema	Griezelen (groep 6)	Strips (groep 7)
Les	Kijken en luisteren en Schrijven	Taalbeschouwing en Schrijven
Doel	De kinderen beluisteren een podcast en leren hoe beeldend taalgebruik een tekst spannend kan maken. Ze passen het toe in een eigen griezelpodcast.	De kinderen leren alliteratie, eindrijm en geluidswaarden herkennen en gebruiken.
Thema	Hersenen (groep 7)	Snelheid (groep 8)
Les	Taalbeschouwing en Schrijven	Taalbeschouwing
Doel	De kinderen leren verschillende woordspellen oplossen en zelf creëren (rebus, lingo, paardensprong, woordritsen, anagram en palindroom).	De kinderen lezen 'omdenksels'. Ze leren dat je bij het omdenken niet blijft hangen in een probleem, maar zoekt naar nieuwe kansen.

Kerdoel 7 Schrijven om te leren

Doelzin po

De leerling schrijft om tot kennisopbouw of begrip te komen.

Het gaat hierbij om:

- noteren van hoofd- en bijzaken, indrukken en vragen bij gelezen, bekeken of beluisterde inhoud;
- samenvatten van gelezen inhoud;
- verwoorden, onderbouwen en ordenen van gedachten, verworven inzichten en kennis in een tekst of schema;
- inzetten en uitbreiden van school- en vaktaal;
- schrijven op letter-, schrift- en tekstniveau met een leesbaar handschrift en typschrift.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Het schrijven van teksten is een essentieel onderdeel van het concept van *Staal 2*. Daarbinnen speelt het schrijven om te leren een belangrijke rol: je krijgt grip op de wereld door erover te schrijven. In het werkboek zijn pagina's opgenomen waarin de kinderen hun gedachten op kunnen schrijven, bijvoorbeeld bij de denkgesprekken. Ook het noteren van antwoorden bij de lessen tekstbegrip of het spreken en luisteren heeft als doel om je gedachten te noteren, zodat je die in gesprekken kunt inbrengen. Daarnaast zijn er schrijfopdrachten die aanzetten tot het ordenen van gedachten en het verzamelen van (schrijf)ideeën.

Voorbeelden

Thema	Vogels (groep 4)	Wat een weer (groep 5)
Les	Schrijven/ Toepassen	Schrijven/ Toepassen
Doel	De kinderen leren vogels herkennen aan hun snavel en aan hun staart. Ze leren hoe je de kenmerken van de vogels in een schema zet.	De kinderen leren hoe ze aantekeningen maken en ordenen. De kinderen schrijven vervolgens een verslag over het weer van één dag.
Thema	Ondergronds (groep 6)	Op rolletjes (groep 6)
Les	Luisteren/ Toepassen	Schrijven/ Toepassen
Doel	De kinderen bekijken een filmpje over een opgraving. Ze leren aantekeningen maken, beoordelen wat belangrijke informatie is en beschrijven (in steekwoorden) wat ze willen onthouden.	De kinderen beschrijven de werking van een apparaat. Ze leren hoe je een uitleg opschrijft. Ze gebruiken woorden en zinnen die vertellen welke draaiende onderdelen je ziet, hoe je het apparaat in beweging zet en wat de functie van de bewegingen is.
Thema	Buitenissig (groep 7)	Vroege culturen (groep 8)
Les	Schrijven/ Toepassen	Schrijven/ Toepassen
Doel	De kinderen verzamelen informatie voor de beschrijving van een buitenissig dier. Ze leren schema's lezen en hoe je met lijstjes informatie over buitenissige dieren kunt ordenen.	De kinderen maken een beschrijving bij een object uit een vroege cultuur. Ze kiezen zelf een object dat hen aanspreekt en noteren in een woordweb wat ze er al over weten en wat ze nog gaan onderzoeken. Ze beschrijven het object in volzinnen en formuleren een vraag voor verder onderzoek.

Kerdoel 8 Bronnen verkennen

Doelzin po

De leerling verkent de betrouwbaarheid van verschillende bronnen.

Het gaat hierbij om:

- oriënteren op kenmerken van aangereikte bronnen: maker, tekstsoort en verschijningsdatum;
- benoemen van inhouds- en vormelementen die vragen oproepen;
- vergelijkend beoordelen van bronnen op basis van hun betrouwbaarheid.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Het Staalmagazine staat vol met bronnen waarmee de kinderen aan de slag gaan. De functie van de bronnen verschilt: het aanbieden van doelwoorden over het thema, het illustreren van een taalverschijnsel, het genieten van literatuur en het leren doorgronden van tekstbronnen, het uitnodigen tot spreken en/of luisteren, het geven van een voorbeeld van een te schrijven tekst. Bij het lezen van informatieve teksten oriënteren de kinderen zich altijd op het genre, de schrijver en het tekstdoel. Ze leren kritisch kijken naar tekstsoort, vorm en vormgevingselementen zoals koppen, kleuren en fonts. Vaak worden meerdere teksten met elkaar vergeleken of in verband gebracht. Het perspectief van schrijvers en hoofdpersonen en de inhoudelijke consequenties van dat perspectief komen steeds terug in de besprekingen. In de hogere groepen, wanneer van kinderen meer zelfstandigheid en oordeelsvermogen wordt gevraagd, worden 'betrouwbaarheid van bronnen' en factchecking belangrijke onderwerpen.

Voorbeelden

Thema	Lijf (groep 4)	Reclame (groep 5)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen twee verhalen over luizen, één vanuit het perspectief van de luis en de ander vanuit het perspectief van een kind met luizen. Ze ontdekken dat het perspectief een grote rol speelt in elk verhaal.	De kinderen leren over de werking van hun hersenen en hoe reclamemakers daar gebruik van maken.
Thema	Broodje aap (groep 6)	Sport (groep 6)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen leren te bepalen of een verhaal waargebeurd of verzonden is, en wat een deels verzonden verhaal grappig, interessant of spannend maakt.	De kinderen lezen twee sportverslagen. Ze ontdekken dat een schrijver vaak een mening heeft. Ze leren te letten op afzenders en controleren feiten en meningen.

Kerdoel 9 Doelgericht gesprekken voeren

Doelzin po

De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.

Het gaat hierbij om:

- inzetten en uitbreiden van vaardigheden om gesprekken constructief te laten verlopen: luisteren, herkennen van signalen en passend reageren op de gesprekspartner(s);
- actief deelnemen aan gesprekken;
- afstemmen van taalgebruik, stemgebruik en non-verbale communicatie op communicatief doel en context;
- verzamelen en inzetten van informatie afgestemd op kennis, achtergrond, standpunt en perspectief van de gesprekspartner(s);
- toepassen van gespreks- en taalconventies, passend bij de gespreksvorm.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Spreken is een productieve vaardigheid. Daarom is dit binnen een thema pas de vierde les van de week, als de kinderen al veel input hebben gekregen vanuit de grej van *Staal*, het magazine en de lessen woordenschat, taalbeschouwing en tekstbegrip. Het is gemakkelijker over een onderwerp te spreken als je er meer van weet.

Het doel van de lessen is om kinderen te helpen nadenken over verschillende invalshoeken, ze te leren goede vragen te stellen, te luisteren naar anderen, zich te verplaatsen in anderen en inhoudelijk te reageren op wat anderen inbrengen. Ook het vormen van een eigen mening, het onderbouwen met argumenten en het doordenken van goede tegenargumenten (anticiperen) komen aan de orde. De opdrachten in het werkboek doen dan ook een beroep op de hogere denkvaardigheden. De kinderen moeten actief relaties leggen tussen delen van de aangeboden informatie. Zo worden ze gestimuleerd complexere antwoorden te geven en dus uitgebreid te spreken (uitgedaagde taalproductie). In thema's waar het eindproduct gepresenteerd wordt, worden kinderen geholpen hun tekst- en presentatievaardigheden te verbeteren en af te stemmen op het communicatieve doel, de context en het publiek waarvoor ze spreken.

Voorbeelden

Thema	Lijf (groep 4)	Reclame (groep 5)
Les	Spreken en luisteren	Denkgesprek
Doel	De kinderen leren luisteren naar korte gesprekjes en leren hoe ze zelf vragen kunnen stellen.	De kinderen voeren een denkgesprek over de manier waarop reclame invloed heeft op hen. Ze bedenken door welke reclames ze zich laten verleiden om iets te kopen en door welke niet. Ze luisteren naar elkaar en vertellen waarin ze zich herkennen en waarin ze denken te verschillen.

Thema	Griezelen (groep 6)	Ondergronds (groep 6)
Les	Denkgesprek	Denkgesprek
Doel	De kinderen voeren een denkgesprek over bang zijn. Ze denken na en wisselen ideeën uit over verschillende oplossingen voor dit probleem.	De kinderen voeren een denkgesprek over wonen onder de grond. Ze denken erover na en wisselen voor- en nadelen uit. Ze bespreken wat wonen onder de grond betekent voor verschillende groepen zoals kinderen, ouderen, huisdieren enzovoort.
Thema	Ruimte (groep 7)	Laat je horen (groep 8)
Les	Denkgesprek	Spreken en luisteren
Doel	De kinderen voeren een denkgesprek over verhuizen naar Mars. Ze bedenken voor- en nadelen vanuit verschillende groepen mensen. Ze verdiepen zich in elkaars ideeën en proberen samen een conclusie te trekken over wonen op Mars.	De kinderen leren dat humor een slimme manier is om een mening duidelijk te maken.

Kerdoel 10 Gesprekken voeren om te leren

Doelzin po

De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van kennis, ideeën en standpunten met onderbouwing;
- vragen om toelichting, verklaring of bevestiging;
- luisteren naar, doorvragen op en ter discussie stellen van de ideeën en perspectieven van gesprekspartners;
- accepteren of verwerpen van andermans ideeën met argumenten;
- samenvatten van inzichten;
- verwoorden van oplossingen of trekken van conclusies.

Zo doen we dit in *Staal 2*

In de tweede week van een thema voeren de kinderen een denkgesprek: ze wisselen met elkaar van gedachten over een boeiend onderwerp dat aan het thema is ontleend. De hogere denkvaardigheden lokken hierbij complexere redeneringen uit en dagen uit tot taalproductie. In deze lessen wordt ingezet op het interactieve kaatspatroon.

Het voeren van denkgesprekken wordt ingezet met het oog op de conceptualiserende functie van spreken en luisteren. Door met elkaar uit te wisselen over bepaalde kwesties, krijgen kinderen grip op de wereld om hen heen. Dit draagt bij tot kennisontwikkeling en het nadenken over verschijnselen vanuit verschillende perspectieven.

Om de kinderen een goed voorbeeld te geven van de denkgesprekken en de aanpak van zo'n hogere denkvaardigheid zijn er animaties beschikbaar in Bingel. Hierin wordt voorgedaan hoe zo'n gesprek eruit kan zien: bijvoorbeeld hoe je doorvraagt, beargumenteert, samenvat, ordent en vergelijkt. Er is aandacht voor zinsneden die passen bij het onderwerp, zoals: aan de ene kant, aan de andere kant, als ik je goed begrijp, hebben we nu alle meningen van iedereen? De kinderen kunnen hierop teruggrijpen om zo het gesprek gaande te houden.

Voorbeelden

Thema	Vogels (groep 4)	Wat een weer (groep 5)
Les	Denkgesprek	Denkgesprek
Doel	De kinderen voeren een denkgesprek over het helpen van vogels. Ze wisselen informatie uit over de behoeftes van vogels. Ze leren waar je op moet letten als je wilt helpen.	De kinderen voeren een denkgesprek over buitensporig weer. Ze denken na over de gevolgen hiervan voor verschillende groepen mensen.
Thema	Broodje aap (groep 6)	Wortels (groep 7)
Les	Denkgesprek	Spreken en luisteren
Doel	De kinderen voeren een denkgesprek over broodjeaapverhalen. Ze denken na over de positieve en negatieve gevolgen, wisselen uit wat ze hebben bedacht en formuleren hun eigen mening over broodjeaapverhalen.	De kinderen voeren een denkgesprek over geadopteerd zijn en over weten waar je wortels liggen.

Kerdoel 11 Reflecteren op taalactiviteiten

Doelzin po

De leerling reflecteert op het proces en evalueert het product van een taalactiviteit.

Het gaat hierbij om:

- ontvangen en geven van feedback;
- verwoorden van het proces: de gemaakte keuzes in aanpak en strategieën tijdens en na de uitvoering van een taalactiviteit;
- beoordelen van het product van de taalactiviteit aan de hand van aangereikte criteria;
- formuleren van leerdoelen voor proces en product bij toekomstige taalactiviteiten.

Zo doen we dit in *Staal 2*

In stap 4 (les 11) van het 5-fasenmodel bespreken en verbeteren de kinderen hun eindproduct. Deze stap is een vast en belangrijk onderdeel van het proces. Kinderen worden uitgedaagd om nog een keer kritisch te kijken naar hun eigen product en leren dit aan te scherpen voordat ze het presenteren of publiceren.

De leerkracht kiest (na toestemming van de kinderen) voorafgaand aan les 11 één of meer eerste versies van eindproducten die zich lenen voor een klassikale bespreking, bijvoorbeeld omdat een van de criteria heel duidelijk is uitgewerkt. De leerkracht neemt samen met de klas de productcriteria door: voldoen de voorbeelden aan alle criteria? Aan de hand van de voorbeelden geeft de leerkracht tops en tips die alle kinderen in de groep kunnen gebruiken voor hun eigen product. De leerkracht wijst naast de criteria bijvoorbeeld op het gebruik van doelwoorden of figuurlijk taalgebruik. Of misschien zijn de tips uit de Staalstudio toe te passen.

Daarna reflecteren de kinderen op hun eigen product. Zijn ze nog iets vergeten? Hebben ze in de bespreking ideeën opgedaan die ze zelf ook willen toepassen? Vervolgens geven de kinderen feedback op elkaars eindproducten. Tot slot herschrijven de kinderen hun tekst. Ze worden in de rol van schrijver geplaatst: het is hún tekst. Ze kiezen zelf welke feedback ze wel of niet overnemen.

Voorbeelden

Thema	Vogels (groep 4)	Lekker (groep 5)
Les	Toepassen	Toepassen
Doel	<p>Je verbetert je bladzijde voor het vogelboek.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Heb je een vogel gekozen van de kijkplaat? ▪ Heb je de vogel beschreven? ▪ Heb je opgeschreven hoe vaak je de vogel hebt gezien? ▪ Heb je een uitdrukking bij jouw vogel gekozen? 	<p>Je verbetert je recept.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Heb je een lijst met ingrediënten? ▪ Is duidelijk welke kookspullen er nodig zijn? ▪ Is het recept in stapjes verdeeld? ▪ Heb je de gebiedende wijs gebruikt? ▪ Heb je kookwoorden gebruikt? ▪ Heb je verteld waar de kok op moet letten?

Thema	Sport (groep 6)	Strips (groep 7)
Les	Toepassen	Toepassen
Doel	<p>Je verbetert je presentatie. Je werkt samen met een andere 'verslaggever'. Je oefent het verslag een paar keer om en om. Je bespreekt steeds wat er goed gaat en wat er nog een keer geoefend moet worden.</p>	<p>Je verbetert je scenario van je strip.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Heeft de gebeurtenis een intro, plot en ontknoping? ▪ Zijn er maximaal vier kaders? ▪ Zijn de personages beschreven met hun uiterlijk, eigenschappen en naam? ▪ Is elke situatie beschreven met de context en de gevoelens van de personages? ▪ Zijn de spreek- en/of denktteksten kort?
Thema	Laat je horen (groep 8)	
Les	Toepassen	
Doel	<p>Je verbetert je betoog.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Is het standpunt helder verwoord? ▪ Zijn er voldoende argumenten gebruikt? ▪ Is er een tegenargument weerlegd? ▪ Zijn er persoonlijke ervaringen en/of humor gebruikt? ▪ Heeft het betoog een start, een middenstuk en een conclusie? 	

3 Domein Taal

Kerdoel 12 Vorm en betekenis beschouwen

Doelzin po

De leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal.

Het gaat hierbij om:

- verkennen hoe letterklanken, klemtoon, intonatie en ritme samenhangen met de betekenis van taal;
- inzicht tonen in de opbouw van basale woorden om de betekenis af te leiden;
- verkennen hoe woordvolgorde en zinsdelen de betekenis van een zin bepalen;
- verkennen hoe woordgebruik, stijlmiddelen en opbouw van teksten de betekenis beïnvloeden;
- functioneel gebruiken van taalkundige begrippen en taalbeschouwingsstrategieën bij het denken en praten over spelling en grammatica.

Zo doen we dit in *Staal 2*

De vorm en betekenis van taal zit in heel *Staal* verweven. Bij *Staal* Spelling en grammatica is met name de vorm uitgewerkt volgens de bewezen methodiek *Zo leer je kinderen lezen en spellen* (ZLKLS). De aanpak van deze methodiek is preventief. De vaardigheden worden stap voor stap aangeleerd: de leerkracht doet ze voor (modeling), geeft in kleine stappen instructie, zorgt voor nauwgezette begeleide inoefening en geeft gerichte feedback. Op die manier voorkom je zoveel mogelijk dat kinderen fouten maken. De kinderen doen vooral succeservaringen op, waardoor ze gemotiveerd blijven.

De betekenis wordt bij *Staal* Taal in natuurlijke samenhang, passend bij het thema, aangeboden. Het thema is de kapstok voor de woorden die samen een semantisch netwerk vormen. Zo dragen de doelwoorden bij aan conceptvorming. In het magazine worden de woorden binnen een context aangeboden. De kinderen leren in het werkboek strategieën om de betekenis van het doelwoord te achterhalen. Bij taalbeschouwing is het actief verkennen van en reflecteren op taalverschijnselen het uitgangspunt. Dit sluit aan bij de natuurlijke ontdekkingsdrang van kinderen om taal te onderzoeken en daarmee te experimenteren. Het genieten van taal(verschijnselen), het verwonderen over mooie, grappige en opmerkelijke talige kwesties, is de primaire insteek.

Voorbeelden

Thema	Elk thema (groep 6-7-8)	Uitvindingen (groep 4)
Les	Woordenschat	Taalbeschouwing
Doel	De kinderen lezen een artikel en leren de betekenis van 20 woorden. Ze leren de betekenis van woorden te vinden door: <ul style="list-style-type: none"> ▪ verder te lezen of terug te lezen; ▪ afbeeldingen te bekijken; ▪ woorden af te leiden; ▪ woorden op te zoeken. 	De kinderen lezen gebruiksaanwijzingen. Ze leren dat gebruiksaanwijzingen vertellen wat je moet doen: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Doe eerst dit. ▪ Doe daarna dat. ▪ Pas op dat je ... ▪ Zorg dat je ...

Thema	Feest (groep 6)	Stadssafari (groep 6)
Les	Tekstbegrip	Taalbeschouwing
Doel	De kinderen lezen een verhaal over een feest in Griekenland. Ze maken kennis met tradities en culturele gewoontes. Ze onderzoeken taalgebruik dat stemming en sfeer beschrijft, zoals beeldende woorden en verkleinwoorden.	De kinderen leren hoe je beschrijvende woorden krachtiger kunt maken door er een woord voor te zetten (zoals bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden).
Thema	Strips (groep 7)	Schrijven (groep 8)
Les	Taalbeschouwing	Taalbeschouwing
Doel	De kinderen lezen een strip. Ze leren de kenmerken van een strip herkennen: het beeld, de tekstballonnen, de expressie d.m.v. lettertype, grootte, gebruik van interpunctie en van geluidswaarden.	De kinderen beschouwen verschillende schrijfstijlen en leren hoe je met een specifieke schrijfstijl de beleving van een tekst kunt beïnvloeden.

Kerdoel 13 Spelling, formulering en interpunctie

Doelzin po

De leerling toont inzicht in regels en procedures voor spelling, formulering en interpunctie.

Het gaat hierbij om:

- correct formuleren op woord-, zins- en tekstniveau;
- verbinden van vorm en betekenis om de correcte spelling te achterhalen;
- ontwikkelen van spellingbewustzijn en spellinggeweten;
- reflecteren op gemaakte keuzes in woorden en zinnen;
- inzetten van hulpmiddelen en bronnen om regels en procedures correct toe te passen en teksten te redigeren.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Staal 2 Spelling en grammatica legt een vaste verbinding tussen spelling, werkwoordspelling en grammatica, inclusief leestekens. Dat is eigenlijk heel logisch, want in elke zin komen naast onveranderlijke woorden ook werkwoorden en leestekens voor.

Om woorden goed te kunnen schrijven, is het belangrijk om ook kennis van woordsoorten en zinsdelen te hebben. Grammatica is daarom een onderdeel dat elke dag vanzelfsprekend aan bod komt bij de nabespreking van de dagelijkse dictees. Doordat de samenhang tussen de spelling van onveranderlijke woorden, werkwoorden en grammatica veel meer benut wordt, ontstaat een helder denkkader voor de kinderen.

Staal 2 Spelling en grammatica bestaat uit drie leerlijnen:

- spelling van onveranderlijke woorden;
- werkwoordspelling;
- grammatica (woordsoorten, zinsdelen en leestekens).

Het staalboek van *Staal* Spelling en grammatica bevat handige hulpmiddelen voor de kinderen: de categoriekaart, de klankgroepenkaart (hulpmiddel voor het correct schrijven van de klankgroepenwoorden), de ei- en au-plaat en overzichten met alle woordsoorten, zinsdelen en leestekens.

In het staalboek van groep 3 en 4 zitten ook de hakkaarten en in het staalboek van groep 6, 7 en 8 zit een werkwoordschema.

Bij *Staal 2* Taal worden kinderen met de nakijkhulp in de digibordsoftware gestimuleerd om hun eindproduct te redigeren op de spellingcategorieën en grammaticaregels die de kinderen tot dan toe hebben gehad bij *Staal 2* Spelling en grammatica.

Voorbeeld nakijkhulp groep 6, blok 3

spelling

Controleer of je alles goed hebt geschreven.

Verbeter als je een fout hebt gemaakt.

- ei-plaat
- au-plaat
- samenstelling
- woord van het uw-rijtje
- woord van het pech-versje
- woord met -eren/-elen/-enen
- woord met meer categorieën
- grondwoord + te/ste

werkwoorden

Is het een persoonlijk v.w.?

Ja → Werkwoordlijst
Nee → Is denk aan de categoriekaart

Tegenwoordige tijd
ik ... (v.w.) ik-vorm
jij ... (v.w.) ik-vorm + t
wij ... (v.w.) ik-vorm
jullie ... (v.w.) ik-vorm
hij ... (v.w.) ik-vorm
zij ... (v.w.) ik-vorm
het ... (v.w.) ik-vorm
... (v.w.) ik-vorm

Is denk aan de categoriekaart →

grammatica

Bekijk ook welke leestekens je hebt geleerd.

Controleer of je ze goed hebt gebruikt.

- punt .
- vraagteken ?
- dubbele punt :
- aanhalingstekens ' '

Hoofdletters gebruik je:

- aan het begin van de zin
- bij namen
- bij aardrijkskundige namen

Kerdoel 14 Talige identiteit

Doelzin po

De leerling verkent hoe je met taal uiting geeft aan identiteit.

Het gaat hierbij om:

- verkennen van het eigen talige repertoire in relatie tot hoe je wilt overkomen en tot welke groepen je wilt behoren: talen en taalvariëteiten, gebaren, lichaamstaal;
- verkennen van het eigen talige repertoire in relatie tot publiek, doel en context;
- reflecteren op hoe je overkomt op anderen op basis van keuzes in het eigen talige repertoire;
- waarderen van het eigen talige repertoire.

Zo doen we dit in *Staal 2*

In de lessen taalbeschouwing verkennen en onderzoeken de kinderen taalverschijnselen. Het spelen met en genieten van taal staat hierbij voorop. In de *Zo zit het*-filmpjes zien kinderen voorbeelden van reflecteren op het eigen taalgebruik en dat van anderen. Tijdens de lessen tekstbegrip en spreken en luisteren zijn de kinderen met elkaar in gesprek over wat zij hebben gelezen, gehoord of gezien. Vaak reflecteren kinderen daarbij op het taalgebruik, en over wat de woorden zeggen over de identiteit van de personages of de schrijver. Aan de hand daarvan reflecteren zij op hun eigen taalgebruik. De leerkracht helpt de kinderen daarbij, onder andere door te modelen.

De woordmuur en de diverse woordenschatsspellen stimuleren de kinderen om met elkaar na te denken over de betekenis van woorden. In verschillende thema's komen ook non-verbale communicatie en de gevoelswaarde van woorden aan de orde en kunnen kinderen hun eigen uitdrukkingen en familietaal inbrengen.

Voorbeelden		
Thema	Slapen (groep 4)	Kleding (groep 4)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	Kinderen lezen een gedicht. Ze bedenken waarom dit gedicht leuk is voor kinderen en onderzoeken welke woorden hen persoonlijk aanspreken.	Kinderen lezen een verhaal over een strik. Ze ontdekken dat je met kleding laat zien wie je bent en reflecteren op conventies: 'wat hoort en wat niet hoort'.
Thema	Ziekenhuis (groep 5)	Muziek (groep 6)
Les	Taalbeschouwing	Denkgesprek
Doel	Kinderen leren wat lichaamstaal en gebarentaal zijn. Ze bekijken emoties die worden uitgedrukt in lichaamstaal en gebarentaal en interpreteren die.	De kinderen denken na over hun muzieksmaak en hoe die beïnvloed wordt door media en cultuur. Ze wisselen uit wat ze bedacht hebben, leren naar elkaar te luisteren en door te vragen.

Thema	Het podium op (groep 7)	Portret (groep 8)
Les	Tekstbegrip, Spreken en luisteren, Schrijven	Schrijven
Doel	In het hele thema werken kinderen rond rollen en daarbij passend taalgebruik. Ze denken na over taal en waarom een bepaald register past bij een bepaalde rol. Ze kiezen ook zelf een improvisatierol (die bij hen past en beredeneren waarom dat zo is.	Kinderen maken twee zelfportretten: een zelfportret waarbij de eigen identiteit wordt weergegeven in woorden in een gezicht, en een geschreven zelfportret.

Kerdoel 15 Taalvariatie en taalverandering

Doelzin po

De leerling verkent taalvariatie en taalverandering in het Nederlandse taalgebied.

Het gaat hierbij om:

- verkennen van verschillende taalvariëteiten van het Nederlands: school- en vaktaal, groeps- en streektaalen;
- vergelijken van de contexten waarin verschillende talen en taalvariëteiten worden gebruikt;
- herkennen van overeenkomsten en verschillen tussen het Nederlands en andere talen en taalvariëteiten op klank-, woord- en zinsniveau;
- verkennen van overtuigingen over verschillende talen en taalvariëteiten;
- verkennen van veranderingen in taalgebruik onder invloed van tijd, media en maatschappelijke ontwikkelingen.

Zo doen we dit in *Staal 2*

In elke les taalbeschuwing van *Staal* bestuderen kinderen taalverschijnselen. Taalvariatie en taalverandering maken daar regelmatig deel van uit. In elke les woordenschat (2 per thema) worden schooltaalwoorden aangeboden. Vaktaal komt o.a. aan de orde bij taalbeschuwing (zie voorbeeld *Ziekenhuis*) en bij teksten die dicht bij de andere kennisgebieden liggen (zie voorbeeld *Rivieren*).

Voorbeelden		
Thema	Lijf (groep 4)	Ziekenhuis (groep 5)
Les	Taalbeschuwing	Taalbeschuwing
Doel	De kinderen lezen over dingen die je lijf kwijt moet. Ze leren dat niet iedereen dezelfde woorden netjes vindt. Ze leren dat niet iedereen het netjes vindt om over sommige onderwerpen te praten.	Kinderen lezen een tekst over amandelen knippen. Ze leren wat vaktaal is: de taal van mensen die hetzelfde beroep hebben. Ze leren ook dat sommige gewone woorden in vaktaal een iets andere betekenis hebben.
Thema	Op rolletjes (groep 6)	Wortels (groep 7)
Les	Taalbeschuwing	Taalbeschuwing
Doel	De kinderen lezen uitdrukkingen over draaien en rollen. Ze leren dat uitdrukkingen vaak figuurlijk bedoeld zijn.	De kinderen ontdekken hoe mensen met een andere moedertaal over het Nederlands denken en wat hun gevoelswaarde is bij bepaalde Nederlandse woorden.
Thema	Portret (groep 8)	Vroege culturen (groep 8)
Les	Taalbeschuwing	Taalbeschuwing
Doel	De kinderen beschouwen leenwoorden uit het Engels. Ze ontdekken dat die woorden nieuw zijn in het Nederlands. Ze ontdekken dat taal veranderlijk is en dat je veranderingen in de maatschappij terugvindt in de taal.	Kinderen onderzoeken afbeeldingen van een schrift uit een vroege cultuur en vergelijken de symbolen met twee moderne schriften.

4 Domein Literatuur

Kerdoel 16 Leesvoorkeur

Doelzin po

De leerling ontwikkelt een eigen leesvoorkeur.

Het gaat hierbij om:

- lezen en beluisteren van boeken en teksten, van verschillende schrijvers en literaire genres;
- geven van een waardeoordeel over gelezen of beluisterde boeken en teksten op basis van literaire genres, eigen interesse en belevingswereld;
- aangaan van nieuwe leesuitdagingen op basis van eerdere lees-, luister- en kijkervaringen;
- verwoorden van persoonlijke voorkeur op basis van reflectie op ervaringen met literatuur.

Zo doen we dit in *Staal 2*

In *Staal 2* gaan we uit van de genredidactiek. Dit geldt zowel voor de zakelijke als de fictionele (of verhalende) teksten. Door een grote variatie aan teksten komen kinderen in aanraking met verschillende genres. In elk thema is er een spreiding van zakelijke en verhalende teksten waarbij veel teksten afkomstig zijn uit de recente jeugdliteratuur.

Als teksten afkomstig zijn uit een boek, nemen we altijd ook de titel en een afbeelding van het omslag op. Als het onderwerp of de schrijver bepaalde kinderen aanspreekt worden ze uitgedaagd om meer over dit onderwerp of van deze schrijver te lezen. Naast het genieten en doorgronden van literaire teksten komt in elke les tekstbegrip de smaakontwikkeling aan bod. Kinderen gaan met elkaar en met de leerkracht in gesprek over elke tekst. Het begrijpen en waarderen van de teksten is een vast onderdeel van elk tekstgesprek. Aan het eind van de les wordt in het werkboek altijd de mogelijkheid geboden om te evalueren en te reflecteren: Wat vind ik van de tekst? Heeft de tekst me op andere ideeën gebracht? Wil ik het hele boek lezen? Wil ik andere boeken lezen van deze schrijver? Ben ik nieuwsgierig geworden naar dit genre of is het niks voor mij?

Voorbeelden		
Thema	Geheimen (groep 4)	Insecten (groep 5)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een tekst over een meisje met een geheim. Ze onderzoeken hoe de schrijver het verhaal vanuit verschillende perspectieven vertelt.	De kinderen lezen een verhaal over Bennie Tak. Ze onderzoeken wat ze aanspreekt in het verhaal en wisselen hun ervaringen uit. Ze verplaatsen zich daarbij in de leeservaring van de ander.
Thema	Ondergronds (groep 6)	Eilanden (groep 7)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een verhaal over een schat onder de stad. Ze onderzoeken wat de situatie dreigend en spannend maakt en hoe de verschillende personages reageren. Ze bedenken of ze het boek zelf zouden willen lezen en wisselen uit.	De kinderen lezen een deel uit een avontuurlijk boek over een meisje dat geen moeder meer heeft. Ze denken erover na hoe het meisje zich voelt en zoeken zinnen die hen aanspreken. Ze wisselen hun leeservaring uit.

Thema	Buitenissig (groep 7)	Rivieren (groep 8)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een verhaal uit de Tweede Wereldoorlog over de beer Wojtek. Ze ontdekken hoe het komt dat je je kunt inleven in een verhaal: door zich een voorstelling te maken van de omgeving; doordat ze de gevoelens en gedachten van de personages herkennen en door te bedenken hoe ze het verhaal zelf zouden vertellen.	De kinderen lezen gedichten over de Maas. Ze onderzoeken de gebruikte beeldspraak en bespreken wat de rivier voor de dichters betekent. Ze reflecteren op het gedicht als genre om rivieren te beschrijven en wat hun eigen voorkeur daarin is.

Kerdoel 17 Waarde van literatuur

Doelzin po

De leerling verkent de waarde van literatuur.

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van persoonlijke leeservaring en -beleving na het lezen van literatuur;
- verwoorden van opgedane inzichten en kennis over zichzelf op basis van literatuur;
- verwoorden van opgedane inzichten en kennis over anderen op basis van literatuur;
- verwoorden van opgedane inzichten en kennis over de wereld en culturen op basis van literatuur.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Staal 2 biedt per thema vijf lessen tekstbegrip: twee basislessen (lessen 3 en 8) en drie verdieplingslessen (lessen A, B en C). Bij deze lessen tekstbegrip wordt ook het kijken en luisteren met begrip geoefend doordat alle teksten worden voorgelezen (terwijl kinderen meelesen) en beeld en tekst consequent met elkaar in verband worden gebracht.

De teksten in *Staal* zijn authentiek, bevatten rijke taal en meerdere lagen, zodat kinderen door herhaald en verdiepend lezen steeds meer verbanden en betekenissen ontdekken. Het werken met rijke teksten doet een beroep op de HOTS (Higher Order Thinking Skills). Het is niet nodig of reëel dat kinderen een rijke tekst na één keer lezen direct helemaal begrijpen. Juist het voeren van gesprekken over de tekst en het teruglezen helpen om het tekstbegrip te verdiepen.

Aan de hand van de tekstgerichte opdrachten vertellen kinderen over hun beleving en begrip van de tekst en horen ze hoe andere kinderen de tekst hebben ervaren en begrepen. Dit verdiept hun inzicht in de tekst. Samen komen kinderen tot inzicht in de karakters en beweegredenen van de personages, waarbij ze op natuurlijke wijze hun eigen ervaringen en ideeën over zichzelf en de wereld verrijken en verdiepen.

In tekstbegrip - les C wordt daarom gewerkt met de Chambers-aanpak, waarbij de centrale vraag is: 'Vertel eens...'. Aidan Chambers wil met de Vertel eens-aanpak kinderen helpen onder woorden te brengen wat zij hebben gelezen en wat ze daarbij hebben ervaren. Een belangrijk element is dat kinderen goed naar elkaar leren luisteren. Door erover te praten worden nieuwe gedachten ontwikkeld: 'Omdat we pas weten wat we denken als we het onszelf horen zeggen.' (Chambers)

Voorbeelden

Thema	Vogels (groep 4)	Reclame (groep 5)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een verhaal over Johannes de parkiet. Ze ontdekken hoe hij reageert op veranderingen: hij kan eraan wennen of hij kan in paniek raken.	De kinderen lezen een deel uit een spannend boek waarin een advertentie een grote rol speelt. Ze onderzoeken hoe de verschillende personen op de advertentie reageren en wat dat betekent. Ze bedenken welke persoon zij in het verhaal zouden zijn.

Thema	Nacht (groep 5)	Op rolletjes (groep 6)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een verhaal over bang zijn in het donker. Ze leren dat er een oplossing is voor dit probleem. Ze onderzoeken woorden en zinnen die een gevoel uitdrukken. Ze vergelijken hoe de verschillende personages reageren op bang zijn.	De kinderen lezen een verhaal over een meisje met een rolstoel. Ze ontdekken hoe de schrijver een moeilijk onderwerp op een leuke manier vertelt.
Thema	Namaak (groep 7)	Virussen (groep 8)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een deel uit een boek over een robotbroer. Ze onderzoeken hoe de hoofdpersonen met elkaar en met hun verdriet omgaan en bespreken samen waarom ze dat zo zouden doen.	De kinderen lezen een verhaal over de Zwarte Dood, een dodelijke ziekte. Ze onderzoeken wat mensen doen als de oorzaak van iets bedreigends niet duidelijk is. Ze proberen hun gevoel en gedrag te begrijpen.

Kerdoel 18 Verhalende teksten

Doelzin po

De leerling toont inzicht in verhalende teksten.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven welk probleem of welke wens van een hoofdpersoon de motor van het verhaal is en hoe het verhaal zich ontwikkelt;
- beschrijven van verschillende hoofd- en bijfiguren, helpers en tegenspelers en hun karaktereigenschappen;
- benoemen van verteltechnieken die een schrijver gebruikt om spanning op te bouwen;
- beschrijven waar, wanneer en onder welke omstandigheden een verhaal zich afspeelt.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Zie voor de opbouw van de lessen tekstbegrip in *Staal 2* ook Kerndoel 4.

Staal 2 Taal biedt een dekkend aanbod voor alle zaken die bij dit kerndoel opgenoemd worden. Aan de hand van de opdrachten ontdekken en bespreken de kinderen bijvoorbeeld hoe schrijvers hun verhalen construeren en wat ze daarmee bewerkstelligen. Zo onderzoeken ze hoe een schrijver zijn lezers meeneemt in een verhaal, uit wiens oogpunt een verhaal wordt verteld en wat dat betekent voor hun kennis van de omstandigheden in het verhaal. In elk verhaal onderzoeken kinderen met welke woorden de karakters zijn geschetst en wat hun beweegredenen en belangen zijn. Ze bespreken in wie ze zich het makkelijkst verplaatsen en welke beelden de zinnen bij hen oproepen.

Voorbeelden

Thema	Kleding (groep 4)	Lekker (groep 5)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een verhaal over een jongen die in een trui woont. Ze ontdekken wat de trui voor hem betekent, doordat hij de trui kwijtraakt. Ze denken na over de gevoelens van de jongen en de bijzondere invalshoek van het verhaal.	De kinderen lezen een deel van het boek <i>De Griezels</i> . Ze verdiepen zich in de personages en bedenken waarom mevrouw Griezel de kronkelspaghetti maakt. Ze ontdekken hoe meneer Griezel reageert op het gerecht.
Thema	Griezelen (groep 6)	Hersenen (groep 7)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen het begin van een griezelig boek. Ze ontdekken hoe een schrijver een griezeltekst opbouwt: door beeldend woordgebruik en door juist niet alles te benoemen.	De kinderen lezen een een persoonlijk verhaal over een jongen met epilepsie. Ze onderzoeken wat er precies gebeurt, ze letten op de gevoelens van de hoofdpersoon en verplaatsen zich in zijn positie.

Thema	Virussen (groep 8)	Portret (groep 8)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen een historisch verhaal over de Zwarte Dood. Ze letten erop wat mensen doen als de oorzaak van iets bedreigends niet duidelijk is. Ze proberen hun gevoel en hun gedrag te begrijpen.	De kinderen lezen een verhaal dat gemaakt is bij een portret uit de zeventiende eeuw. Ze ontdekken hoe de schrijver de situatie tot leven brengt: door de manier waarop hij de levende personages beschrijft en door bijzondere elementen uit die tijd te beschrijven.

Kerdoel 19 Literaire genres

Doelzin po

De leerling toont inzicht in genrekenmerken van literatuur.

Het gaat hierbij om:

- onderscheiden van poëzie-, proza- en dramateksten op basis van eenvoudige genrekenmerken;
- benoemen van kenmerkend taalgebruik in literaire genres: figuurlijk taalgebruik, rijm en ritme;
- benoemen van kenmerkende visuele elementen in literaire genres: illustraties, vormgeving.

Zo doen we dit in *Staal 2*

Zie voor de opbouw van de lessen tekstbegrip in *Staal 2* ook Kerndoel 4.

Kinderen leren in *Staal 2* een scala aan tekstsoorten en genres kennen en herkennen en onderscheiden. In alle jaren leren kinderen zich bewust worden van het doel en perspectief van schrijvers en verbinden ze teksten met andere teksten en de wereld om hen heen. Onderdeel van de aanpak bij tekstbegrip is dat kinderen zich bij elke tekst die ze lezen bewust worden van het genre en de bijpassende leeshouding en -aanpak. Doordat in *Staal* teksten worden gebruikt uit alle literaire genres raken kinderen thuis in het beoordelen van die genres.

Voorbeelden		
Thema	Vogels (groep 4)	Bijzondere beroepen (groep 4)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen twee gedichten over vogels die muziek maken. Ze leren wat bijzondere kenmerken zijn van een gedicht: dat een dichter geluiden kan laten klinken met woorden en dat een gedicht kan rijmen.	De kinderen lezen een verhaal over een jongen die al weet wat hij later wil worden. Ze leren dat je een tekst beter kunt begrijpen als je ook de informatie op de achterkant van het boek leest.
Thema	Nacht (groep 5)	Griezelen (groep 6)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen twee teksten over de nacht: een verhaal en een slaapliedje. Ze ontdekken waarin de genres verschillen en hoe beide teksten gaan over de beleving van licht en donker.	De kinderen lezen een gedicht over Roodkapje en de wolf. Ze onderzoeken wat het verschil is tussen het sprookje en het gedicht. Ze ontdekken het bijzondere taalgebruik en de humor in het gedicht.
Thema	Ruimte (groep 7)	Helden (groep 8)
Les	Tekstbegrip	Tekstbegrip
Doel	De kinderen lezen twee gedichten over het heelal. Ze ontdekken dat dichters hun woorden heel precies kiezen en dat ze de keuze hebben tussen een vaste of een vrije vorm. Ze ontdekken dat een gedicht een bepaalde sfeer heeft.	De kinderen lezen een raamvertelling met een held als hoofdpersoon. Ze leren dat een raamvertelling een verhaal is binnen een verhaal en dat de raamvertelling vaak wordt gebruikt in boeken en films.